

HZ. LOKMAN ALEYHİSSELÂM'IN NASİHATLARI

KUR'AN-I KERİM'DEKİ NASİHATLARI

Oğluna ibretli, hikmetli, güzel nasihatler veren, bu hoş öğütleri Kur'an-ı Kerîm'de zikredilen o mübarek zâtlardan birisi de hiç şüphesiz Hz. Lokman Aleyhisselâm'dır.

Cenab-ı Hak, Mekke-i Mükerreme'de nazil olan 34 âyetli 31 sıra nolu "LOKMAN SÛRESİ"ni LOKMAN HEKÎM'in şahsına tahsis buyurmuştur. Şahıslarına birer müstakil sûre tahsis edilen 7 büyük Enbiyâ (Yunus-Hud-Yusuf-İbrahim-LOKMAN-Muhammed-Nuh)'dan beşincisi Lokman Hekîm'dir.

Şahsına tahsis Duyurulan Lokman Suresi 12 ilâ 19'uncu ayetleri arasında Lokman Hekim'in oğluna verdiği HİKMETLİ NASİHATLAR anlatılarak denilmiştir ki:

"Andolsun ki biz Lokman'a Allah'a şükret diyerek hikmet verdik. Kim şükrederse ancak kendi faidesi için şükreder. Kim de nankörlük ederse hiç şüphe yok ki Allah müstağnidir, her hamde o lâyıktır.

Hani Lokman oğluna öğüt verirken şöyle demişti:

1. Oğulcağızım! Allah'a ortak koşma. Çünkü şirk elbette büyük bir zulümdür...
2. Allah'a ve ana-babana şükür et. Zira Cenab-ı Hak, insana ana ve babasını tavsiye etti (Onlara itaat etmesini emreyledi).
3. Eğer onlar, sence ilimde yeri olmadık herhangi bir şeyi Allah'a eş tutman üzerinde seni zorlarlarsa kendilerine itaat etme.
4. Ana ve babanla dünyada iyi geçin (kendilerine iyilik yap, sıla-i rahim et).
5. Allah'a yönelenlerin (muhsinlerin) yoluna uy. Nihayet (Senin de, ana ve babanın da) dönüşünüz ancak Allah'adır. O vakit Allah size ne yapmışsanız haber verecektir.¹
6. Oğulcağızım! Hakikat (yaptığın iyilik ve kötülük) bir hardal tanesi kadar olsa da bir kaya içinde, ya göklerde yahut yerin dibinde (gizlenmiş) olsa bile Allah onu getirir (meydana çıkarır ve hesabını görür). Çünkü Allah lütûfkârdır, her şeyden hakkıyla haberdardır.
7. Oğulcağızım! Namazı dosdoğru kıl (Kendini kemâle erdirmek için).²
8. İyiliği (Dinin hayır ve iyilik olarak bildirdiği bütün hususları) emret.
9. Kötülükten vaz geçirmeye çalış (el, dil ve kalb ile gücün yettiği kadar insanları kötülükten sakındır. Toplumu kemâle erdirmek, onların da ahlâkım güzelleştirmek için).
10. Sana (bu emir ve nehiy sebebiyle) isabet eden (başına gelen)lere de sabret, katlan. Doğrusu bunlar, azmedilmeğe değer işlerdir.
11. İnsanlardan (kibirlenip-gururlanıp) yüzünü çevir-me.
12. Yeryüzünde şımarık (çalımlı) yürüme.
13. Zira Allah, her kibir taslayanı, kendini beğenip öğüneni sevmez.
14. Yürüyüşünde mutedil ol (Orta halli ol. Ne çok hızlı, ne de yavaş yürü. Sükûnet ve vakarını muhafaza et).

¹ Ana-baba hukukunu dile getiren Lokman Sûresi 14 ve 15'inci âyetlerinin inzal sebebi şöylece bildirilmiştir:

"Rivayet olunduğuna göre Sa'd İbn-i Ebî Vakkas (radiyallâhü anh) ile anası hakkında (bu iki âyet) nazil olmuştur.

Şöyle ki: Sa'd İbn-i Ebî Vakkas, validesine itaatkâr idi. İslama girdiği zaman validesi:

—Ya Sa'd! Sen ne yaptın? Eğer sen bu yeni dini bırakmazsan yemin olsun ki ben yemem, içmem, nihayet ölürüm. Sen de benim yüzümden hey anasının katili diye bed nam (kötü isimli) olursun." demiş. O da:

—Yapma ana! Ben bu dini hiç bir şey için terk etmem... demiş.

Validesi, iki gün iki gece yememiş, takattan düşmüş. Bunu gören Sa'd

—Anneciğim! Bilesin ki Vallahi yüz canın olsa da birer birer çıksa, ben bu dini hiç bir şey için terk edemem. Artık dilersen ye, dilersen yeme... demiş. Bunun üzerine validesi yemeğini yemiş. İşte bu iki âyet -veyahut ikinci âyet- bu sebeple nazil olmuştur." (Hak Dini Kur'an Dili: 6/3844)

² İbn-i Uyeyne (radiyallâhü anh) anlatıyor:

Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

"Kim beş vakit namazı (her gün muntazaman) kılsa, muhakkak Allah'a şükür etmiştir. Ve yine her kim de beş vakit namazın arkasından ana ve babasına dua ederse, ebeveynine teşekkür etmiş olur." (Mecmûatün Minet Tefasîr: 5/61,)

15. Sesini alçalt (Bağırıp çağırarak yüksek sesle konuşma. Bilb ki) seslerin en çirkini (hoşa gitmeyen en kötüsü) hakikat eşeklerin anırışıdır. "(Lokman Suresi: 31/12-19)

Ana ve babaya teşekkür tavsiye edilmekle beraber, eğer onlar evlâdını -hiç bir ilimde yeri olmayıp muhal olan şirki isnad ettirmek üzere- sıkıştırırlarsa o hususta ikisine de itaat etme yoktur. Lâkin günaha iştirak etmeksizin şeriatın razı olacağı ve insanlığın gerektirdiği veçhile sohbetlerinde bulunmak, yemek, içmek, giymek gibi ihtiyaçlarını karşılamak, cefa etmemek, ağır söylememek, hastalıklarında bakmak, vefatlarında defnetmek... gibi dünyaya ait yardımları yapmak lâzımdır. Özet olarak söylemek gerekirse, ana ve babanızın yersiz emirlerine itaat etmek yoktur, ancak kendilerine sahip olmak vardır.

HADİSİ ŞERİFLER'DE LOKMAN HEKİM

1- Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Sudanlıları dost edininiz. Çünkü onlardan üç tanesi cennet ehlinin efendilerindendir: Lokmân'ül-Hakîm, Necâşî, Müezzîn Bilâl," buyurdu.(İbn-i Kesîr Tefsiri: s. 913, Fatih Ktb. No: 54,)

2- Bûharî, Abdullah İbn-i Mes'ûd (radiyallâhü anh)dan şu mealdeki hadîsi rivayet ediyor:

"İman edip de imanlarına zulüm karıştırmayanlar, işte emn-ü eman onlar içindir. Doğru yola giden de onlardır" mealindeki En'am Süresindeki 82'nci âyet-i kerîmesi nazil olduğunda müslümanlara ağır gelerek:

— **Yâ Resûlullah! Bizim hangimiz nefesine zulüm etmez ki, onun imanı nefesine zulüm etmemekle şaibeli omasın?** Demişlerdi.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem onlara:

— **"Bu âyetteki zulüm sizin sandığınız gibi değildir.O zulüm şirk demektir. Lokman'ın oğluna nasihat ederken:**

— **Yavrum! Allah'a şirk etme. Zîra şirk, en büyük bir zulümdür, dediğini işitmediniz mi?"** diye cevap vermiştir. (Tecrîd-i Sarîh Tercemesi, c. 9. s. 163, Bûhari. Müslim ve Tirmizi'den naklen Tâc. c. 4. s. 172. Sahîh-i Müslim ve Tercemesi, c. I, s. 172,)

3- İbn-i Abbas ve Ebû Hüreyre (radiyallâhü anh) anlatır:

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem cuma günü sabah namazında (Secde), (Lokman) ve (Hel etâ ai'el insan) sûrelerini okurdu." (Müslim'den naklen İhya, c. I. s. 194,)

4- Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz, Lokman Hekim'in oğluna şöyle bir öğüt verdiğini hikâye buyurmuştur:

— **"Oğulcağızım! Âlimlerin meclisine devam et. Hâkimlerin sözlerini dinle. Çünkü Allahü Teâlâ, yeryüzünü ince yağmuru ile dirilttiği gibi, ölü bir kalbi de şüphe yok ki hikmet nuru ile diriltir."** (Et-Tergip vet-Terhîp: 1/33, Alûsî Tefsiri: 1/491, Ramjz Şerhi:3/543)

5- Ebû Mûsâ, Resûl-ü Ekrem Efendimizin şöyle buyurduklarını naklediyor: **"Lokman oğluna nasihatinde:**

— **Oğulcağızım! Başım ve yüzünü örtmekten sakın.**

Zira geceleyin baştan aşağı örtünmek, kefenlenmiş ölüye benzediği için korkuya; gündüzleyin baştan aşağı örtünmek, halkı şüpheye düşürdüğü için itibarsızlığa, insanı hakîr göstermeye vesîle olur. Bunda desise ve hîle bulunduğu için erkeklere yakışmaz. " (Ramuz Şerhi: 3/542)

Arâis'ül-mecâlis'te:

"Oğulcağızım! Başını ve yüzünü örtmekten sakın. Gündüz örtünürsen şöhret ün olur. Gece örtünürsen şüpheyi çeker" şeklinde varit olmuştur.(Arais'ül Mecalis, s. 205)

6- Enes radiyallâhü anhden rivayet olunmuştur. Demiştir ki: Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem

"Susmak hikmettir, ama onu yapan azdır" buyurdular.

Bu hadîsi, Beyhakî "Eş-Suab" (adlı kitabın)da zâîf bir senetle tahrîc etmiş; onun Lokman aleyhisselâmın sözlerinden mevkuf bir hadîs olduğunu sahîhlemiştir.

Hadîs-i şerifin sebebi şudur:

Bir gün Lokman aleyhisselâm, Hz. Dâvud aleyhisselâmın yanına girmiş ve onu zırh örerken görmüş. O zamana kadar böyle bir şey görmediği için bu işe çok merak etmiş. Sormak istemişse de, hikmeti sormaya mâni olmuş. Nihayet zırh bit-tikten sonra, Dâvud aleyhisselâm ayağa kalkarak onu giymiş ve:

- **"Şu zırh harp için ne güzel bir şeydir"** demiş. Bunun üzerine Lokman Aleyhisselâm:
- **"Susmak hikmettir, ama onu yapan azdır"** demiş. (Bülûğu'l Meram: 4/377)

Taberî'de:

- **"Susmak hikmettir, çok olsun, az olsun"** rivayeti de vardır. (Taberi, Tefsiri, 1/131)

7- Neseî ve Ebû Dâvud'da ceyyid senetle Resûl-ü Ekrem'in Lokman'dan şu hadîsi nakledilir: Lokman buyurdu ki:

"Allahü Teâlâ, kendisine emânet edilen şeyi korur... Ben de seni, malını, dinini ve amelinin sonunu Allah'a emânet ediyorum." (İhya: 2/640)

8- Müstedrek-i Hakîm'de:

"Sudan'ın hayırlıları üçtür: Lokman, Bilâl, Mehca'dır" hadîsi rivayet edilmiş tir. (Mir'ât-ı Kâinat: 1/198, Mecâlis: s. 225,)

9- Abdullah İbn-i Zübeyr'den, İbn-i Ebî Hâtem şöyle anlatır:

"Cabir b. Abdullah'a:

- **Lokman hakkında size kadar ulaşan nedir?** dedim. Oda:
- **"Lokman" Araplardan kısa boylu, yassı ve güzel burunlu bir kimsedir**, cevabını verdi.

Diğer bir rivayette: Salih, hakîm bir adamdı, dedi." (Rûh'ül Meânî: 21/83)

10- Ruhul Beyan Tefsirinden nakledilmiştir ki;

"Ben derim ki, Lokman Nebî olmamış; fakat o, çok düşünen, yakîni güzel bir kuldur. Allah onu sever, o da Allah'ını severdi. Allah ona hikmeti verdi. Hikmet, Hak'da, sözde, fikirde ve hareketlerde isabet etmektir. O, konuştuğunda hikmetle konuşur, düşündüğünde hikmetle düşünür, hareket ettiğinde de hikmetle hareket ederdi." (Rûh'ül Beyan: 7/73, -Lokman'ın Nebiliği konusuna dair bakınız: Lokman Hekim'in Hakîkî Hüviyeti, s. 9-18,)

11- Abdullah b. Mes'ud radiyallâhü anh anlatıyor:

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, hurma dalından bir değneye dayanıyordu. Birkaç Yahudi'ye rastladı. Yahudiler birbirlerine:

- **"Ona ruhu sorunuz"** dediler. Bazısı:
- **"Ona bir şey sormayınız. Belki sorduğunuz şey hakkında hoşlanmayacağınız bir şey söyler"**,

ve bazıları ise:

- **"Muhakkak soracağız"** dediler. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, susup durdu. Ben kendi kendime:

- **"Ona herhalde bu hususta vahiy geliyor.."** diyerek yanından ayrıldım. Vahiy hali sıyrılınca:
- **"SANA RUH'DAN SORUYORLAR. ONLARA DEKİ:**

RUH RABBİMİN EMRİNDEDİR. SİZE BU HUSUSTA PEK AZ BİR İLİM VERİLMİŞTİR" İsrâ Sûresi 85'inci âyetini okudu.

Bunun üzerine Yahûdî âlimlerinden bazıları, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem gelerek:

— **"Yâ Muhammed! Size rûh hakkında pek az bir bilgi verilmiştir. Sözümleri bizi mi, yoksa kavmini mi kastediyorsun?"** dediler.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem:

- **"Bütününüzü.!"** dedi. Yahûdî âlimleri:

— **"Senin rûh hakkında okuduğun, ancak sana gelendir, sana aittir. Bize verilmiş olan Tevrat'ta ise, her şey tafsîlâtı ile bildirilmiştir"** dediler.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem:

— **"Siz Allah tarafından verilenler, Allah'ın ilmi yanında pek az kalır. Yanınızdaki size bile yetmez"** dedi.

Sonra bu hususta Lokman Suresinin 27'nci âyeti nazil oldu.. (Tâc, c. 4, s. 164, 173, Buhârî, Müslim ve Tirmizî'den naklen)

12- İbn-i Veki' anlatıyor:

Babam, Ebû'l-Eşheb'den, o da Hâlit El-Rab'î'den naklen demiştir ki:

"Lokman, Habeşli marangozculuk yapan bir kuldu.

Efendisi ona dedi ki:

— **Bir koyun kes. Bana en güzel iki uzvunu getir. Lokman; dilini ve kalbini getirdi.**

Sonra Allah'ın dilediği kadar aradan bir zaman geçince, efendisi:

— **Bir koyun kes. Bana en kötü iki uzvunu getir, dedi.**

Lokman, dilini ve kalbini getirdi. Efendisi Lokman'a:

— **Bir koyun kes ve bana en temiz iki uzvunu getir diye emrettim. Dilini ve kalbini getirdin. Ve yine bir koyun kes ve bana en kötü iki uzvunu getir diye emrettim. Dilini ve kalbini getirdin bunun sebebi nedir? dedi.**

Lokman; efendisine:

— **İyi olduklarında, bu ikisinden daha iyisi yoktur. Kötü olduklarında da, bu ikisinden daha kötüsü yoktur,"** cevabını verdi.(Tefsîr-i Taberî, c. 21, s. 39-40, Tefsîr-i Neysaburî, c. 21, s. 54, Tefsîr-i Hâzin, c. 3, s. 441, Tefsîr-i Ebu's-Suûd, c. 7, s. 413, Tefsîr-i Rûh'ül-Beyân, c. 7, s. 76,)

13- İbn-i Ebi'd-Dünya, El-Fadl'ür-Rakkâşî'den naklen demiştir ki:

"Lokman, ölene kadar oğluna öğüt vermekte devam etti."(Tefsîr-i Alûsi, c. 6, s. 476,)

14- Nesâî'nin tahriç ettiği Berâ' hadîsinde şöyle buyruluyor:

Hazret-i Berâ' demiştir ki:

Biz **"Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem arkasında öğleyi kılıyor ve O'nun Lokman ile Zâriyât Sûrelerinden okuduğunu, âyet-be âyet işitiyorduk."**

İbn-i Huzeyme de Hazret-i Enes'den bunun benzerini tahriç etmiştir.

Lâkin Enes Hazretleri, "Lokman" ve "Zâriyât" sûrelerinin yerine "A'lâ" ve "Gâşiye"yi zikretmiştir.(Bülûğ'ül-Merâm, c. 1, s. 326, S. Müslim Tercüme ve Şerhi: c. 3, s.)

15- Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu:

"Kim Lokman Sûresi'ni okursa, Lokman ona kıyamet gününde arkadaş olur. Ve ona, iyiliği yapan; kötülükten kaçan kişilere verilen sevaptan on kat iyilik verilir, ona sevap yazılır." (Mecmûat'üt Tefâsîr, c. 5, s. 70.)

16- Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu:

"Lokman Hekîm, Allah'a bir şey tevdi' edildiğinde Allah onu dilerse muhafaza buyurur" dedi.

Bu hadîs-i şerîfi Ahmed İbn-i Hambel, Müsnedinde İbn-i Ömer (R.A.)den rivayet etmiştir. (Cami'üs Sağır, c. 1, s. 96)

17- Lokman Oğluna va'z verirken şöyle hitap etti:

— Ey oğlum! Sakın başörtünü aşağıya yüzüne doğru indirme. Çünkü bu, gece insanı korkutur, gündüz de zelif kılar.(Ramuz'ul Ehadis, c. 1, s. 409, Hadis No: 4112)

18-EbûDerdâ (R.A.)den:

Bir gün Lokman Hekîm'den bahsedildi de Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem dedi ki:

"Lokman Hekîm'e, ne mal, ne haseb, ne hisâl (huylar)... bunların hiçbirisi değil, fakat hikmet verildiği kadar verildi.

O çoğu zaman susan, tefekküre dalan, derin görüşlü, bir adamdı.

Gündüzleri asla uyumazdı...

Hiç kimse onu yerlere tükürürken ve kirletirken görmedi...

O, abesle iştigâl etmez, lüzumsuz yere konuşmaz ve gülmez...

Ancak konuşmasında bir fayda görürse o zaman hikmetli söz söylerdi.

LOKMAN HEKÎM, EVLENMİŞ VE ÇOCUKLARI DA OLMUŞ BİR ZATTIR."(İbn-i KesîrTefsîri: 1/911)

19- İkrime'nin Cabir radiyallâhü anhdan rivayetine göre Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem

"Lokman Nebî idi (Kâne Lokman'ü Nebiyyen)" buyurdu.(Taberî Tefsîri, Lokman Sûresi, c. 4.)

20- İbn-i Ömer radiyallâhü anhdan:

Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem:

"Gaybın anahtarları beştir dedi ve (İnnallahe indehü ilmi's-saati..) Lokman Sûresinin 34'üncü âyetini okudu."(Mecmûat'üt Tefâsîr: 5/70,)

Bu hadîs-i şerifin bir benzerini Müfessir Elmalî da nakletmiştir:

"Rivayet olunduğuna göre Haris İbn-i Ömer namında bir adam, Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem Hazretleri'ne gelmiş:

— **"Ya Muhammed, kıyamet ne zaman kopacak?**

Beldelerimiz kuraklıktan sıkıldı bolluk (yağmur) ne zaman?

Karımı gebe bıraktım ne doğuracak?

Bu gün ne kazandığımı biliyorum, yarın ne kazanacağım?

Nerede doğduğumu biliyorum, fakat nerede öleceğim?" demiş, bu âyet (Lokman Sûresi 34'üncü âyeti) bu sebeple nazil olmuştur.

Büreyde hadîsi'nde Menâvî Kebîr Şerhi'nde der ki:

"Gaybın anahtarlarını yani bu beş şeyi Allah'dan başkası hem küllî hem cüz'î olarak ihata ve şümul vechi üzere bilmez." (Hak Dini Kur'an Dili: 6/3852-3853)

21- Muhammed b. Fazıl, Muhammed b. Cafer; İbrahim b. Yusuf, Süfyan, Davud b. Şabur, Şehr b. Havşeb yolu ile gelen bir rivayete göre, Lokman oğluna şöyle demiştir:

— **"Oğlum! Allah'ı zikreden bir kavim görürsen, onlarla beraber otur.**

Eğer âlim isen, ilmin sana faydalı olur.

Eğer câhil isen, onlar sana bir şey öğretirler.

İhtimal ki Allah Teâlâ onlara rahmet güneşini çaktırır;

Ondan sana da isabet eder.

Eğer Allah'ı zikretmeyen bir kavim görürsen, onlarla oturma.

Âlim olsan dahi, ilmin sana faydalı olmaz.

Cahil isen, batman artar.

Eğer Allah Teâlâ onlara dargınlığı ile bakarsa;

Bu dargınlıktan sana da düşer." (Semerkandî: Tenbîh'ül Gâfilîn, İlim Meclislerinin fazileti, s. 478)

22- Ebû Ümame radiyallâhü anh anlatıyor: Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu:

"Şarkı türkû söyleyen kadınları satmayınız ve onları satın da almayınız. Hem de kendilerine şarkı (türkü gibi şeyleri) öğretip de yetiştirmeyiniz. Onların ticaretinde de hayır yoktur ve -alım satımı haram olduğu gibi- onların paraları da haramdır," buyurdu. Lokman Sûresi:

"İnsanlar içinde bilgisizce Allah yolundan saptırmak, o yolu bir eğlence edinmek için (icâd edilmiş) boş lâfa (şarkıya, türküye, Acem ve Rum masallarına) müşteri çıkan nice adamlar vardır. İşte onların (evet) onların (hakkı) horlayıcı bir azâbdır" altıncı âyetinin nazil olduğunu tebliğ eyledi (duyurdu).(Tirmizî'den naklen Tâc: 4/202,)

Ebû Hüreyre radiyallâhü anh anlatıyor:

Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem bir gün halk arasına çıkmıştı. O sırada bir adam gelerek:

— **Ya Rasûlullah! İman nedir?** diye sordu. Rasûlullah;

— **"Allah'a, Allah'ın meleklerine, kitabına, Allah'a kavuşmaya ve peygamberlerine, bir de son dirilmeye inanmandır"** buyurdu. Adam:

— **Ya Rasûlullah! İslâm nedir?** dedi. Rasûlullah;

"İslâm: Allah'a ibadet etmen, O'na hiçbir şeyi şerîk koşturman, farz namazı kılman, farz olan zekâtı vermen ve Ramazan orucunu tutmandır" buyurdu. Adam:

— **Ya Rasûlullah! İhsan nedir?** dedi. Rasûlullah;

— **"İhsan: Allah'a, O'nu görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Çünkü sen O'nu görmüyorsan da O seni muhak-kak görür"** buyurdu.

Adam:

— **Ya Rasûlullah! Kıyamet ne zaman kopacak?** diye sordu.

Rasûlullah;

— **"Bu meselede sorulan sorandan daha âlim değildir. Ama ben sana onun alâmetlerinden söyleyeyim:**

Ne zaman câriye, kendi sahibini doğurursa işte bu kıyamet alâmetlerindendir. Ne zaman çıplak, yalın ayak takımı, insanlara baş olurlarsa bu da onun alâmetlerindendir. Ne zaman kuzu oğlak çobanları yüksek bina yapmakla birbiriyle yarış ederlerse işte bu da onun alâmetlerindendir. Kıyametin ne zaman kopacağı, Allah'dan başka kimsenin bilmediği beş gâib şeye dâhildir." buyurdu.

Bundan sonra Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem, Lokman Sûresi 34'üncü âyetini okudu.(A.

Davudoğlu: Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi: I/125. Tecrîd-i Sarîh Tercemesi: 1/58. Hadîs No: 47)

23- İbn-i Ebû Hatim'in babası kanalıyla... Esseriyy İbn-i Yahya'dan rivayetinde o, şöyle demiştir: Lokman oğluna:

— **"Oğulcuğum! Şüphesiz hikmet yoksulları kıralların meclisine oturtur."** demişti.(İbn-i Kesîr Tefsiri: 12/6408, Çağrı Yayınları, İstanbul-1986.)

24- Yine İbn-i Ebû Hatim'in babası kanalıyla... Hafs İbn-i Ömer radiyallâhü anhdan rivayetine göre o şöyle anlatmış:

"Lokman yanma bir hardal tanesi koydu ve oğluna öğüt vermeğe başladı. Her bir öğütte bir hardal tanesi çıkarıyordu. Nihayet hardallar tükendi ve:

Oğulcağızım! Sana o kadar öğüt verdim ki, şayet bu öğütler bir dağa verilseydi dağ yarılırdı, dedi. Oğlu gerçekten bu öğütleri aldı." (İbn-i Kesîr: 12/6408)

Lokman'ın oğluna verdiği öğütlerle ilgili Hafız Ebu Bekir İbni Ebû Dünya bu konuda başlı başına bir kitap telif etmiştir. Biz onlardan bazılarını zikretmekle yetiniyoruz:

25- İbn-i Ebû Dünya der ki: Bize İbrahim İbn-i Münzir'in Enes b. Malik'ten rivayetine göre o, Allah resulü (sallallâhü aleyhi ve sellem)nü şöyle buyururken işitmiş:

"Nice saçı başı dağınık, iki eski elbiseye bürünmüş kimseler vardır ki, insanların kapılarından uzaklaştırılırlar. Hâlbuki Allah'a yemin etmiş olsa Allah onu yemininde doğru çıkarırdı."

İbni Ebû Dünya hadisi ayrıca Ca'fer İbn-i Süleyman kanalıyla Enes'den, o da Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden rivayetle zikretmiştir. Bu rivayette şu fazlalık vardır: **"Bera İbn-i Mâlik onlardandır. "** (İbn-i Kesîr: 12/6410)

26- Halil İbn-i Ahmed de şöyle demiştir:

"Allahım, beni katında yaratıklarının en üstünlerinden, kendi nefsimde yaratıklarının en düşüğünden, insanlar katında da yaratıklarının orta halli onlarından kıl."(İbn-i Kesîr 12/6411)

27- İbn-i Ebû Dünya der ki: Bize Ahmed b. İsâ El-Mısrî'nin Enes'den, Onun da Allah Resulü (sallallâhü aleyhi ve sellem)den rivayetine göre o şöyle buyurmuş:

"Allah'ın korudukları müstesna olmak üzere dini veya dünyası konusunda kişiyi insanların parmaklarıyla göstermeleri kötülük olarak yeter. Şüphesiz Allah, sizin suretlerinize bakmaz, fakat O, sizin kalblerinize ve amellerinize bakar."

Hadîsin bir benzeri İshak b. Behlûl kanalıyla Câhir b. Abdullah'dan merfu' olarak rivayet edilmiştir. (İbn-i Kesîr: 12/6512)

28- Hz. Ali kerremallâhü vecheden: Rivayete göre o, şöyle demiş:

"Meşhur olman için başlama, anılmak için şahsını yükseltme. Öğren ve gizle. Sus ki, selâmete eresin. Böyle yaparsan iyileri sevindirmiş, günahkârları da öfkelenlendirmiş olursun."

29- İbn-i Ebû Hatim der ki: Bize babamın... Avn İbn-i Abdullah'dan rivayetinde o, şöyle anlatıyor:

Lokman Oğluna dedi ki:

"Oğulcuğum! Bir kavmin toplandığı yere geldiğin zaman, onlara İslâmın okunu at -yani onlara selâm ver- sonra bir köşeye otur ve onları konuşur görmedikçe konuşma. Şayet Allah'ın zikrine dalarlarsa sen de onlara katıl. Ama başka bir söze dalacak olurlarsa onların yanından çıkıp başka bir yere git."

30- İmam Ahmed bin Hanbel Müsnedinde İbn-i Ömer radiyallâhü anh'den rivayet ettiği bir hadîs-i şerîfte Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuşlardır:

"Lokman Hekîm, Allah'a bir şey tevdi edildiğinde, Allah onu dilerse muhafaza buyurur dedi." (Câmi'us-Sağîr: 1/96)

Kaynak:

Osman ÖZTÜRK, “Lokman Hekimin Oğluna Nasihati”; Pamuk Yayıncılık,1997, İstanbul